

הרב אברהם מנחם הורוויץ

מח"ס לב מנחם

ברוקלין – ניו יורק

"ויכינו את המנחה", "והכינו את אשר יביאו"

תרגומו הנפלא של החזקוני

א. כתוב בתורה: "וַיְכִינוּ אֶת הַמִּנְחָה עַד בּוֹא יוֹסֵף בְּצִהְרִים" וגו'. "וַיָּבֵא יוֹסֵף הַבֵּיתָה וַיְבִיאוּ לוֹ אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר בְּיָדָם הַבֵּיתָה" וגו'. (בראשית מג, כה-כו).

נשאלת השאלה, מה ביאורו של "ויכינו את המנחה". אונקלוס מתרגמו "ואתקינו". ורש"י מרחיב פירושו - "הזמינו, עטרוה בכלים נאים", דהיינו אופן הכנת המנחה היתה במה שעטרוהו בכלים נאים.

ולמה לא הכינו את זה מקדמת דנא בביתם שבארץ כנען.

כנראה לכך דרך לו הרשב"ם דרך אחרת ומבאר, "כי בדרך, בשקים, הוכחש יופי הפירות". וכזה הם דברי החזקוני על אתר "לפי שהוכחש יופי מראיתה מטורח הדרך".

הקושי העולה גם בפירוש זה, הוא המשך הפסוק "עד בוא יוסף בצהרים", אשר יתפרש ללפני שבא יוסף בצהרים. ולמה על התורה לבאר מהות ההכנה כלפי ביאת יוסף, ומה קשר יש בינם. עיין בזה.

(ואולי היה מקום לפרש באופן שונה קצת, כי הכינו את המנחה והניחו את המנחה "הכין בידם", לא הרפו אותה, עד בוא יוסף בצהרים. ולפי זה שפיר מה שנאמר ויביאו את המנחה "אשר בידם". רוצה לומר, אשר היה מוכן מן הבוקר בידם. ולפי"ז 'והכינו' מוסב על שתי ענינים, א' עצם ההכנה ב' מוכן ומזומן בידם. כי אם התורה כיוונה רק לענין השני, היתה משתמשת בלשון "והכינו" אבל "ויכינו" משמע שעשו מעשה עם המנחה. ומ"מ אין פירוש זה עולה בשופי, במה שנכלל ב' עניני הכנה במילה אחת.)

ב. והנה, נצטט בזה לשון הגמ' בעבודה זרה (דף נב:):

בעא מיניה ר' יוסי בן שאול מרבי, כלים ששימשו בהן בבית חונוי מהו שישמשו בהן בבית המקדש, וקא מיבעיא ליה אליבא דמ"ד בית חונוי לאו בית עבודת כוכבים היא דתנן כהנים ששימשו בבית חונוי לא ישמשו במקדש שבירושלים ואינו צריך לומר לדבר אחר, כהנים הוא דקנסינהו רבנן משום דבני דעה נינהו אבל כלים לא או דלמא לא שנא, א"ל אסורים הן ומקרא היה בידינו ושכחנוהו. איתיביה, כל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו והקדשנו, מאי לאו: הכנו - דאטבלינהו, הקדשנו -

דאקדישננהו. א"ל ברוך אתה לשמים שהחזרת לי אברתי, הכנו - שגנזנום, והקדשנו - שהקדשנו אחרים תחתיהם.

הגמ' חוזרת על דבריה להלן (דף נד:):

ואלא מכלים, דכתיב, ואת כל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו והקדשנו, ואמר מר, הכנו שגנזנום, והקדשנו שהקדשנו אחרים תחתיהן.

הנה, רבינו הקדוש מחדש לנו בזה ענין נפלא, כי יש מקום לתרגם "הכנו" ל"נגנזו". וכך פי' הר"ח שם הכנו פי' שגנזו. וכ"כ שם המהר"ם מלובלין.

ומ"מ, הרד"ק כתב (דברי הימים ב' כ"ט י"ט) ד"לפי פשוטו הכנו שטהרנו אותם והקדשנום לה' כבתחילה, אבל רבותינו ז"ל פירשו, הכנו, גנזנו אותם וכו'".

ואף המלבי"ם נתקשה בהבנת ברייתא זו, ושילב הפשט והדרש גם יחד וכתב "הכנו, שהכנו אחרים תחתיהם מפני שהשתמש בהם לע"ז והקדשנו אותם לגבוה". אבל כל רואה יראה שלא כך כתוב בברייתא, רק ש'הכנו' מוסב על הישנים לא על החדשים, עם כל הקושי שיש בדבר.

ועיין במבוא לספר תשובות, תלמידי מנחם ותלמיד דונש (וויען 1870), לזלמן גאטליב-שטערין, אשר הביא באות ו' מהחכם יהב"י בביאורו לס' דברי הימים (וויען 1834) דאם פירושו להכנה היה ראוי "הכיננו", כמו שנא' בדברי הימים א' כ"ט ט"ז, ורז"ל אמרו שגנזום והקדישום אחרים תחתיהם. ונראה דעתם כי הכנו עבר נסתרים, והדגש במקום הפתח, ודייקו בלשונם, ואמר מר הכנו גנזום, ולא גנזנו מ"ב, כלומר, אחז והנלוים אליו הכינום למקום אחד ומפני כך נמאסו לגבוה, והקדשנו שהקדשנו אחרים תחתיהן וכו'.

הנה, גם הוא בחר להשאירו לכוונת הכנה, רק שהסכים שקאי על הישנים, אבל לא שסיעת חזקיהו "הכנו" - גנזום, אלא שסיעת אחז "הכנו" לעבודה זרה. וגם זה סטיה מלשון הגמ' שהיא ענין גניזה ע"י סיעת חזקיהו.

ג. אבל אם לא נרתע מטענותיהם, ונפרש הגמ' כפשוטו, **שיש לנו מילה חדשה בלשון קדשינו**, שהיתה בלתי מוכרת לנו עד שהחזירה הקב"ה לידינו של רבינו הקדוש, אז יאיר לן פתח דברינו כדלהלן.

ויכינו את המנחה עד בוא יוסף בצהרים, הם גנזו, כלומר, הצניעו את המנחה, ולא הוציאו את המנחה, עד שבא יוסף לאכול עמם בצהרים. התורה מדגישה שהם רצו להגיש את המנחה בעת בואם עמו לסעודה, ע"כ עיכבו הגשת המנחה לזמן המאוחר, והצניעו אותה, כי בטח לא נאות להסתובב עם מנחה מבלי להגיש, והאנשים אשר על הבית יבקשו מהם מה זאת שבידיהם.

הבוא נראה מה עוד מצאנו בתורה בשימוש מילה זאת.

כתוב בתורה (שמות ט"ז ה') והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום. גם כאן מתרגמו אונקלוס "ויתקנון". הרשב"ם הוסיף שהוא מה שנאמר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. רצונו לומר, זה יהיה הכנתו.

בראשית מילון א

אמנם עיין להלן (שם שם כ"ג) ויאמר אליהם, "הוא אשר דיבר ה'", "שבתון שבת קודש לה' מחר, את אשר תאפו וגו' ואת כל העודף הניחו לכם "למשמרת" עד הבוקר. ופי' רש"י, למשמרת, לגניזה. היינו שיגנזו לחם המשנה. והיכן ציוה ה' דבר זה.

מה יאות לך לפרש, שיש לתרגם והכינו את אשר יביאו, ש"יגנזו" את אשר יביאו היום יותר על שאר הימים. וזה מה שהעיר להם משה, הניחו לכם "למשמרת".

וכל הנ"ל מרומז במילים ספורות בחזקוני על אתר (בניגוד לדבריו בפ' מקץ), וז"ל:

"והכינו את אשר יביאו, לשון הצנעה, כמו ויכינו את המנחה עד בוא יוסף, וכן כל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו".

והדברים שמחים ומאירים.

עוד מעט ואדבר, ידוע שנמצא במאה האחרונה "מגילת נחושת" במערת קומרן ליד ים המלח, ושמה היא המגילה כתוב על לוח נחושת הנזכרת במסכת כלים של הבית המקדש שנד' לראשונה בס' עמק המלך, והדברים עתיקים (אגב, מס' כלים נזכרת בס' דרך חכמה להגר"ח קניבסקי שליט"א). כמה פעמים מופיע בה המילים "ותכן אצלם" אשר החוקרים נלאו לפרשה.

לא רחוק לצדד, כי גם בזה הכוונה להטמנה וגניזה, כפי ענין המגילה. אבל אין בידי נוסח כל המגילה ולא אוכל לברר אמיתת השערה זו.

ישמע חכם ויוסף לקח.